

Ο καλός λόγος των Πασχαλινών διηγημάτων του Παπαδιαμάντη

/ [Πεμπτουσία](#)

«Ο λόγος ο καλός[1]» ... του Παπαδιαμάντη

εμιμήθη ποτέ,
εκιβδηλοποίησε ποτέ.

*Ο Παπαδιαμάντης δεν εψεύστηκε ποτέ, δεν
δεν έπροσποιήθη ποτέ, δεν*

Γρ. Ξενόπουλος

Ο Παπαδιαμάντης αυτές τις μέρες και τις νύκτες μας συντροφεύει. Τα «πασχαλινά» διηγήματά του εξακολουθούν να διαβάζονται με ενδιαφέρον από μικρούς και μεγάλους. Η σαγήνη του λόγου του συνεχίζει να γοητεύει.

Ενδεικτικά θα αναφερθώ σε τρία διηγήματά του, που η θεματολογία τους σχετίζεται με το Πάσχα, και θα προσπαθήσω να δείξω τα «συστατικά» τους. Αυτά είναι σύμφωνα με τη χρονολογική σειρά δημοσίευσής τους τα : *Εξοχική Λαμπρή***[2]** (1890), *Ο Αλιβάνιστος***[3]** (1903), και *Το Χριστός Ανέστη του Γιάννη***[4]**, δημοσιεύθηκε το 1914, τρία χρόνια αφότου είχε πεθάνει. Η ποικιλία των τίτλων προδιαθέτει θετικά τον αναγνώστη τους.

Ξεκινώ με μια σύντομη παρουσίασή τους. Στην *Εξοχική Λαμπρή* ο πολύτεκνος παπα-Κυριάκος, ιερέας της πόλης, με την σύμφωνη γνώμη και του συνεφημερίου του, παπα-Θεοδωρή, πηγαίνει να κάνει ανάσταση στους χωρικούς, τους «γεωργοποιμένες», των Καλυβιών, επειδή ο παπα-Βαγγέλης λόγω της έλλειψης συγκοινωνίας -είχε βουλιάξει το πλοίο που θα τον μετέφερε- αδυνατούσε να φτάσει εκεί. Οι ιερείς συναποφασίζουν να μοιράσουν τα «τυχερά» τους. Ο παπα-Κυριάκος, επειδή δυσπιστεί στην ακεραιότητα του παπα-Θεοδωρή, άφησε τον γιό του, τον Ζάχο, να επιβλέπει την τήρηση της συμφωνίας τους. Στη διάρκεια της λειτουργίας ο παπα-Κυριάκος μαθαίνει από τον γιό του, ο οποίος ήλθε ασθμαίνοντας στα Καλύβια, ότι ο συνεφημέριός του τον κλέβει. Ο παπάς ενοχλημένος και φουρκισμένος για αυτό που συνέβαινε «εγκαταλείπει» προσωρινά την αναστάσιμο ακολουθία και κατευθύνεται προς την πολίχνη και τον συνεφημέριό του. Στη διαδρομή κοντά σε ένα νερόμυλο αισθάνεται την ανάγκη να ξεδιψάσει. Εκείνη τη στιγμή συνειδητοποιεί ότι ιερουργεί και δεν επιτρέπεται να πει νερό. Αντιλαμβάνεται το ανούσιο της υπόθεσης και ζητά συγχώρεση από τον Θεό. Επιστρέφει και ολοκληρώνει τη θεία λειτουργία. Το βράδυ της ίδιας ημέρας ο

παπα-Κυριάκος έδωσε το «μερίδιο» στον συνεφημέριό του χωρίς να κάνει καμία νύξη για την «κλοπή». Ο παπα-Θεοδωρής του δίνει με τη σειρά του και το δικό του μερίδιο διευκρινίζοντας ότι το μετέφερε στο σπίτι του, για να μην τους «γλωσσοτρώνε» κάποιοι επιπόλαιοι ενορίτες τους. Αυτή την «μεταφορά» είχε δει ο γιός του, ο Ζάχος, και παρεξήγησε τον παπα-Θεοδωρή.

Στον Αλιβάνιστο τρεις γυναίκες -η Μολώτα, η Φωλιώ και η Αφέντρα- το απόγευμα του Μεγάλου Σαββάτου ξεκινούν να πάνε στο εξωκλήσι του Αι-Γιάννη, για να κάνουν ανάσταση. Πληροφορούνται από ένα εύθυμο δεκαεξάχρονο -τον Σταμάτη- ότι συνάντησε τον Αλιβάνιστο, ένα απομονωμένο, ερημίτη βοσκό που εδώ και τριάντα χρόνια ζούσε μακριά από τον κόσμο. Με μικρή καθυστέρηση φτάνει ο παπα-Γαρόφυλος συνοδευόμενος από τον μπαρμα-Κόλια, τον Αλιβάνιστο, ο οποίος και οδηγεί τον παπά-Γαρόφαλο -που είχε αποπροσανατολιστεί- στον Αι-Γιάννη. Η θεια Μολώτα εξ αρχής με το άκουσμα του ονόματος του Αλιβάνιστου δείχνει μια απροσδιόριστη και ανερμήνευτη «ανησυχία», η οποία θα συνεχιστεί και με την παρουσία του Κόλια. Τέλος, η Μολώτα αποκαλύπτει -εξομολογούμενη στην Αφέντρα- ότι αυτή υπήρξε η αιτία της «απομάκρυνσης» του μπαρμα-Κόλια από την τοπική κοινωνία και ο Αλιβάνιστος με τη συμμετοχή του στην αναστάσιμο ακολουθία επανεντάσσεται οριστικά στην χριστιανική κοινότητα, στην οποία και ανήκε.

Στο *Το Χριστός Ανέστη του Γιάννη*, ο Γιάννης του Λέκα, ο μοναχογιός της χήρας μάνας του, είναι ένα «χαρούμενο» παιδί που το περιοδεύον Στρατιωτικό Συμβούλιο δεν τον στρατολογεί, τον κηρύττει «βλάκα» και τον απαλλάσσει από κάθε στρατιωτική υποχρέωση. Ο Γιάννης όμως είναι -όπως και η μητέρα του- ένα ιδιαίτερα θρησκευόμενο άτομο. Δεν λείπει από καμιά αγρυπνία και πάντα τις παρακολουθεί χαμογελώντας. Η Μαλαμώ, η σύζυγος του Γιώργη του Πολύζου, ευσεβής χριστιανή, περιποιείται και καλλωπίζει τα ξωκλήσια. Θέλησε να επισκευάσει με την βοήθεια του άνδρα της και τη στέγη του ναού του Χριστού του Κάστρου. Είχε μεταφέρει στη πλάτη της μεσοβδόμαδα τις σανίδες που θα χρειαζόντουσαν και τις αφήνει κοντά στο ναό. Το Σάββατο πάει με τον άνδρα της στο εξωκλήσι για την επιδιόρθωση και τον εξωραϊσμό. Οι σανίδες όμως λείπουν. Ξαφνικά μέσα από το ναό ακούγονται περίεργοι θόρυβοι. Ήταν ο Γιάννης του Λέκα που είχε ανάψει τα καντήλια και έψελνε το «Χριστός Ανέστη», γιατί είχε βαρεθεί τη σαρακοστή και ποθούσε το Πάσχα και το προεόρταζε. Τελικά ο Γιάννης θα τους αποκαλύψει τον κλέφτη -παρά το ξύλο και τις απειλές που δέχτηκε από αυτόν- και την επομένη η Μαλαμώ θα βρει τα σανίδια.

Το Πάσχα -θεολογικά και όχι μόνο- συνδέεται με τη Σταύρωση, τον θάνατο του Ιησού, τη χαρά της Αναστάσεώς Του -την ανατροπή των φυσικών «δεδομένων»-

και με την «ανακαίνιση» του ανθρώπου.

Και στα τρία πασχαλινά διηγήματα συναντάμε θανάτους. Και μάλιστα αυτοί προηγούνται της κύριας αφήγησης. Στο *Εξοχική λαμπρή* στη δεύτερη παράγραφο του διηγήματος ο παντογνώστης αφηγητής εξηγεί την αιτία για την οποία ο παπα-Βαγγέλης, ο εφημέριος και ηγούμενος του Αγίου Αθανασίου, αδυνατεί να φτάσει στο συνοικισμό των Καλυβίων: *τὸ προκομμένον πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ δῆθεν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀτυχῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς, σχεδὸν τακτικῶς δις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ τὶς δυὸ ἀλλαξοκαιριές, τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ, βυθίζεται, καὶ συνήθως χάνεται αὐτανδρον· ... καὶ τὴν φορὰν ταύτην, τὸ ταχύπλουν, λήγοντος τοῦ Μαρτίου, τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ χειμῶνος γενομένου, εἶχε βυθισθεῖ.*

[Συνεχίζεται]

[1] Ο Λόγος της Αναστάσεως!

[2] Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Άπαντα κριτική έκδοση Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος (Αθήνα: εκδόσεις Δόμος, δεύτερος τόμος, 1982)σ.125-133.

[3] Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Άπαντα κριτική έκδοση Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος (Αθήνα: εκδόσεις Δόμος, τρίτος τόμος, 1984)σ.521-531.

[4] Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Άπαντα κριτική έκδοση Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος (Αθήνα: εκδόσεις Δόμος, τέταρτος τόμος, 1985)σ.527-534.